

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ
ДЛЯ ПІДГОТОВЧОГО, 1-4 КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ
ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ**

КОРЕКЦІЯ РОЗВИТКУ

**Формування знань про довкілля
засобами пізнавальних завдань
(підготовчий, 3- 4 класи)**

Автор: Гусак Т.О., вчитель початкових класів СНВК «Мрія» м. Києва

Київ – 2015

Пояснювальна записка

Сучасні вимоги до початкового навчання передбачають подальше формування пізнавальної діяльності учнів. Така діяльність має оптимально враховувати завдання посилення розвиваючого характеру навчання в сучасній школі, підвищення теоретичного рівня нових програм, індивідуалізації навчання.

У великій мірі все це можна реалізувати через систематичне виконання цікавих пізнавальних завдань на уроках корекції. Ці завдання мають відповідати низці психолого-педагогічних вимог:

- 1) Цілеспрямовано впливати на учнів.
- 2) Вчитель має мати можливість використовувати завдання на різних етапах уроків корекції
- 3) Використання завдань має створювати всі умови до залучення школярів до активного чуттєвого сприйняття нової інформації, на основі чого учнів підводять до розв'язання навчального завдання.
- 4) Різні рівні складності, доступність.

Пропонуємо такі серії пізнавальних завдань, різних за дидактичним призначенням, тематикою, змістом, але дуже важливих для вдосконалення самостійної пізнавальної діяльності учнів при вивченні природознавства. (див. табл. колонка «методичні прийоми»), бо саме розвиток мислення (критичного) і розв'язання завдань - найголовніша мета викладання природознавства у початкових класах. Навчання критичного мислення залежить від розвитку процесуальних навичок: спостереження, класифікація, порівняння та протиставлення, вимірювання, спілкування, записування, дроблення висновків, передбачення, роботи з цифрами і повторення. На уроках корекції з природознавства ми заохочуємо дітей дізнаватися про довкілля, запитуючи, а потім шукаючи відповідей на власні запитання. Дослідження засвідчують, що діти краще навчаються через дію, більше того - вони краще навчаються, коли замислюються над своїми діями.

Підготовчий клас

№ з/п	Тема уроку	Рекомендовані методики	Корекційна мета	Показники розвитку учнів
1.	Запитання до природи. Жива та нежива природа. Для кого голки в їжака?(читання тексту з орієнтовними варіантами використання методик ЧПКМ) В. Росін	1. Передбачення за назвою 2. Порушена послідовність 3. Речення з відкритим кінцем	Розумовий розвиток 1. Розширення кола знань і уявлень про довкілля. 2. Подолання зниження темпів формування операційного боку мислення – довільної уваги, її стійкості, довільної пам'яті.	Учень має уявлення про природу і навколишній світ, об'єкти неживої та живої природи, предмети створені руками людини, природні матеріали, прилади, за допомогою яких досліджують
2.	Живі організми, їх ознаки та умови, необхідні для життя. Найледачіший у світі кіт?	1. Передбачення за назвою тексту або ключовими виразами. 2. Порушена послідовність.	3. Розвиток пізнавальної	

	(читання тексту з орієнтовними варіантами використання методик ЧПКМ)	3. Взаємні запитання на витлумачення.	активності. 4. Розвиток мисленневих процесів (аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації, умовиводів, розуміння причиново – наслідкових зв'язків). 5. Формування продуктивних способів запам'ятовування. 6. Розвиток довільної уваги (її рівномірного розподілу та переключуваності). 7. Формування вищих психічних функцій; формування програм діяльності послідовність певних дій.	природу; знає органи чуття людини, ознаки організмів; розуміє, які умови, необхідні для життя, значення природи для життя людини, уміє групувати об'єкти неживої, живої природи і рукотворні предмети за суттєвими ознаками; застосовує спостереження та досліди для вивчення природи; правила поведінки в природі
3	Вода та її властивості. Читання тексту вчителем «Гірка вода» .В .Сухомлинський	1. Передбачення		
4	Вода в природі та житті людини. Читання тексту вчителем «Склянка води.»В.Сухомлинський	1. Передбачення теми за прислів'ями. 2. Взаємні запитання		
5	Рослини, їх будова. «Зелена коса, червона комора» За В.Сухомлинським	навички просторового мислення.		
6.	Дерева, кущі, Трав'янисті рослини «Яблунька і літо» За В.Сухомлинським	1. Передбачення за назвою тексту або ключовими виразами. 2. Порушена послідовність. 3. Взаємні запитання на витлумачення		Учень/учениця: має уявлення про належність рослин і тварин до живої природи, будову рослин і тварин; знає дикорослі й культурні рослини, їх поділ за будовою на групи: дерева, кущі, трав'янисті, листяні та хвойні; дикі й свійські тварини, та ознаки, за якими їх поділяють на комах, риб, птахів і звірів;
7	Дикорослі та культурні рослини «Квітка сонця» За В.Сухомлинським		Розвиток мовлення 1. Розвиток словника: формування, уточнення, диференціація лексичного значення слова (в т. ч. і природничих термінів, згідно вимог програми). Формування узагальнюючої функції слова (її різних рівнів). 2. Розвиток розуміння мовлення. 3. Розвиток виразності мовлення, його темпу, ритму мелодики. 4. Корекція дефектів звуковимови.	
8.	Кімнатні рослини «Гаряча квітка»			

9.	Тварини «Як білочка дятла врятувала»	1.Передбачення за назвою 2.Порушена послідовність 3.Речення з відкритим кінцем		
10.	Тварини. Дикі та свійські тварини «Пихата жаба» За В.Сухомлинським. Ліпимо кумедних тварин		Навчаться працювати з солоним тістом, навчаться оцінювати те, як форми виглядають із різних перспектив. Розвиток дрібної моторики	

3 клас

№ уроку	Зміст навчального матеріалу	Показники розвитку учнів	Корекційна мета	Завдання, методичні прийоми	Інтеграція
1.	Вода в природі. Світовий океан, його частини. Властивості води	Учень має уявлення про розподіл води на Землі; розчинні та нерозчинні речовини; опріснення морської води; незамінну роль води для природи і для життя людини, а також руйнівну дію водної стихії; знає про вплив Сонця на природу Землі й стани води; три стани води,	Розширити уявлення про значення води в природі, про три стани води і властивості, учити логічно мислити, формувати власну точку зору, уміння відстоювати її, виховувати пізнавальний інтерес, розвивати усне мовлення, удосконалювати обчислювальні навички	Знайди в лабіринті букв слова до даної теми. Викресли їх прямими лініями . Розшифруй анаграми. Перестав місцями букви і отримаєш назви. «Кутки» - методичний прийом, спрямований на формування власної точки зору й уміння відстоювати її, висловлюючи переконливі аргументи; розвивати вміння прислухатися до думок інших.	Розвиток логічного мислення та мовлення, обчислювальних навичок. Природа+Логіка+матем.
2.	Використання води людиною. Охорона води .	температуру плавлення льоду та	Розширити уявлення про значення води в природі,	Розмісти малюнки в тій послідовності, в якій	Розвиток уміння відстоювати власну думку,

		кипіння води; розуміє, як властивості води визначають існування життя на Землі; обмеженість запасів прісної питної води на нашій планеті; важливість вивчення властивостей води і її економного використання для практичних потреб людини; уміє проводити досліди, що демонструють властивості води; застосовує на практиці знання про розчинні та нерозчинні у воді речовини й інші властивості води; в побуті дотримується правил ощадливого використання прісної води.	цінність її для людей, про шляхи забруднення і способи її охорони, формувати вміння висловлювати оцінні судження, виховувати любов до природи. Удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі із логічним навантаженням	відбувається перетворення озера на болото тощо... «Кутки» - методичний прийом, спрямований на формування власної точки зору й уміння відстоювати її, висловлюючи переконливі аргументи, розвивати вміння прислухатися до думок інших. Задачі про використання води	обчислювальних навичок. Природа+матем.+мова
3.	Запитання до природи. Вода – руйнівник чи рятівник? Печери	її економного використання для практичних потреб людини; уміє проводити досліди, що демонструють властивості води; застосовує на практиці знання про розчинні та нерозчинні у воді речовини й інші властивості води; в побуті дотримується правил ощадливого використання прісної води.	Розвивати вміння виконувати логічні операції, робити умовиводи, вчити аргументовано відстоювати свою думку, стимулювати в учнів формування творчого ставлення до будь-яких висновків, правил...	Використання методу «кубування» - всебічний розгляд теми. Цей прийом дозволяє відповісти на шість запитань, що стосуються теми. 1.Опиши це. 2.Порівняй це. 3.Добери асоціації. 4.Проаналізуй це. 5.Розкажи про застосування 6.Запропонуй аргументи. Метод «Кутки»	Логічне+природа
4.	Повітря, його склад та властивості.	Учень/учениця: називає склад повітря та його властивості (пружність, теплопровідність, розширення при нагріванні);	Розширити й поглибити уявлення учнів про значення та властивості повітря, формувати вміння виконувати досліди, учити робити висновки, удосконалювати обчислювальні навички, ознайомити із різними	Розв'язування математичних ребусів, задач про повітря, вправи на перетворення одних одиниць вимірювання в інші	Удосконалення обчислювальних навичок+Природа

		приклади джерел забруднення повітря; пояснює значення кисню для життя людини; досліді, що підтверджують погану теплопровідність повітря, його пружність, розширення при нагріванні; розуміє, що повітря над сушею нагрівається й охолоджується швидше, ніж над водною поверхнею; спостерігає досліді, які демонструють властивості повітря та ґрунту; розуміє важливість вивчення властивостей повітря для практичних потреб людини; називає приклади практичного використання людиною знань про властивості повітря	шкалами вимірювання температури, робити перетворення одних одиниць в інші.		
5	Охорона повітря від забруднення	життя людини; досліді, що підтверджують погану теплопровідність повітря, його пружність, розширення при нагріванні; розуміє, що повітря над сушею нагрівається й охолоджується швидше, ніж над водною поверхнею; спостерігає досліді, які демонструють властивості повітря та ґрунту; розуміє важливість вивчення властивостей повітря для практичних потреб людини; називає приклади практичного використання людиною знань про властивості повітря	Продовжувати формувати вміння порівнювати, робити висновки, складати план тексту, розвивати усне мовлення	Використання методу «кубування» - всебічний розгляд теми. Цей прийом дозволяє відповісти на шість запитань, що стосуються теми. 1.Опиши це. 2.Порівняй це. 3.Добери асоціації. 4.Проаналізуй це. 5.Розкажи про застосування 6.Запропонуй аргументи. Метод «Кутки»	Розвиток усного мовлення+природа
6	Види корисних копалин. Використання корисних копалин у господарській діяльності людини	має уявлення про гірські породи, корисні копалини та способи їх	розвивати спостережливість, уміння порівнювати, класифікувати; виховувати почуття гордості	З'єднай стрілочками, яким копалинам відповідають дані властивості «Помилка однокласника» -	Логіка+природа+мова

		<p>видобування; утворення ґрунту із гірських порід; знає назви найпоширеніших гірських порід та корисних копалин рідного краю, їх властивості і використання; склад і властивості ґрунту; розуміє значення гірських порід та корисних копалин у господарській діяльності людини; родючість ґрунту як його основну властивість; роль живих організмів в утворенні ґрунту</p>	<p>за багатство рідного краю, бажання економно використовувати корисні копалини.</p>	<p>спрямовує учнів на аналіз відповідей однокласників. Яке поняття з поданих є зайвим? Обґрунтуй свою думку.</p>	
7	<p>Сонце – найпотужніше джерело енергії «Автопортрет сонця»</p>	<p>має уявлення про енергію, її види, невичерпні джерела енергії; знає для чого потрібна енергія, як її економити в побуті; як зменшити втрати тепла і електроенергії у власній оселі; розуміє, який вплив здійснює енергія Сонця на природу Землі; уміє розрізняти різні</p>	<p>Розвивати усне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити аналізувати, робити висновки, працювати колективно</p>	<p>Встав пропущені букви. Які види промисловості виробляють продукцію, що зашифрована (з'єднані стрілочками), «Т-схема», «сенкан», (табл. за що мене варто любити, за що посварити) Вправа «Що було б, якби...» (учні фантазують, складаючи цікаві розповіді..)</p>	<p>Природа+мова</p>

		види енергії, встановлювати, які з них невичерпні; застосовує знання про переваги використання невичерпної енергії Сонця, вітру та рухомої води для охорони природи; збереження тепла та електроенергії у побуті.			
8	Іноземці на наших грядках (різноманітність рослин). Діоклетіанова капуста	має уявлення про рослини, тварин, гриби і бактерії як живі організми; ланцюги живлення; гербарії рослин; заповідні території рідного краю; розмноження тварин і піклування	Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Різноманітність рослин», збагачувати словниковий запас учнів, формування вміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Метод «суперечностей» - виявлення протиріч у аргументах співрозмовника, логічні методи переконання: дедукції-розвиток думки від загального до конкретного, індукції-від конкретного до загального	Природа+мова+логіка
9.	Колективна творча робота «Розмова качанів капусти»	їх про своє потомство; знає про різноманітність рослин тварин у природі; різні групи тварин; походження культурних рослин і свійських тварин; пристосування	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формування вміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Перестав місцями слова і дізнаєшся про діяльність людей, що призводить до зменшення чисельності рослин у природі. Визнач, істинним чи хибним є кожне твердження. Вправа «Що було б, якби...» (учні фантазують, складаючи цікаві розповіді..)	Мова+логіка+природа
10.	«Дещо про хвости» (Тварини. різноманітність тварин)	рослин і тварин до різних умов існування; способи розмноження	Узагальнити ЗУН про значення тварин у природі та їх цінність для людей, розвивати вміння розрізняти	Переконай вчителя - знайди помилки, аргументуй свою думку. Розташуй на магн. дошці	Логіка

		квіткових рослин; Червону книгу України; розуміє значення і вплив рослин, тварин, грибів і бактерій на життя природи і людини; роль державних заповідників і ботанічних садів у справі охорони природи; поділ тварин за способом живлення; свою роль в охороні природи рідного краю; уміє відрізняти квіткові й хвойні рослини, їхні органи, розмножувати кімнатні рослини, встановлювати умови, необхідні для розвитку рослин; розрізняти їстівні та отруйні гриби, культурні рослини і свійських тварин своєї місцевості; застосовує знання про рослин, тварин, гриби і бактерії в різноманітних життєвих ситуаціях,	тварини одного та кількох видів, формувати вміння міркувати за аналогією.	малюнки тварин у три колонки за способом живлення. Задачі на логіку	
11.	Гриби — організми. Значення грибів для природи Гриби їстівні та отруйні		Учити розрізняти окремі гриби, розуміти їх цінність у природі, виробляти вміння узагальнювати, робити висновки, вчити висловлювати свої думки	Метод «суперечностей» - виявлення протиріч у аргументах співрозмовника, логічні методи переконання: дедукції-розвиток думки від загального до конкретного, індукції-від конкретного до загального	Логіка+мова
12.	Охорона рослинного і тваринного світу Червона книга України		Розширити уявлення про ознаки пристосування рослин до винищення тваринами і людьми, тварин людьми про причини зникнення рослин та тварин у природі та шляхи їх збереження, учити розрізняти ознаки пристосування в окремих рослин та тварин до знищення, формувати вміння використовувати знання у новій ситуації, виховувати здатність сприймати красу природи. Розвивати усне мовлення, математичні здібності	«Помилка однокласника» - спрямовує учнів на аналіз відповідей однокласників. Яке поняття з поданих є зайвим? Обґрунтуй свою думку.	Логіка +мова+матем.

		на практиці втілює правила поведінки у природі.			
--	--	---	--	--	--

4 клас

№	Зміст навчального матеріалу	Показники розвитку учнів	Корекційна мета	Завдання, методичні прийоми	Інтеграція
1.	Сонячна система	<i>має уявлення</i> про Всесвіт; Сонце - зорю; Землю - планету; склад Сонячної системи; <i>знає</i> про добове обертання та річний рух Землі, Місяць, нашу Галактику, сузір'я Великий та Малий Віз;	Розширити й поглибити уявлення учнів про сонячну систему. Розвивати усне та писемне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити аналізувати, робити висновки, працювати колективно	Складання опорної лексики для розвитку зв'язного мовлення. Складання автобіографії від імені Сонця	Природа +мова
2.	Земля – планета Сонячної системи	<i>розуміє</i> причини нерівномірного освітлення і нагрівання земної поверхні сонячними променями, причини зміни дня і ночі; пір року; нероздільну єдність людини та Всесвіту; <i>застосовує</i> знання про рух небесних тіл для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.		Написання твору на тему «Моя Земля» за опорною групою лексики	Природа +мова

3.	<p>Як орієнтуватися на місцевості</p> <p>Як зображують місцевість на плані</p>	<p><i>має уявлення</i> про план місцевості, масштаб, розрізняє план і карту.</p> <p><i>знає</i> способи орієнтування на місцевості, сторони горизонту, умовні знаки на плані і карті;</p> <p><i>розуміє</i> принцип роботи компасу, способи знаходження сторін горизонту за допомогою компасу, Сонця і місцевих ознак.</p> <p><i>визначає</i> сторони горизонту за допомогою компасу, читає умовні знаки на плані і карті;</p> <p><i>застосовує</i> знання про план місцевості і карту для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.</p>	<p>Удосконалювати обчислювальні навички та увагу, пам'ять, вміння орієнтуватися під час узагальнення ЗУН з теми «Сторони горизонту. Масштаб», збагачувати словниковий запас учнів, формування вміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно</p>	<p>Вправи для розвитку пам'яті та уваги методом мнемотехніки, графічні диктанти</p>	<p>Природа + мнемотехніка</p>
4.	<p>Материки Землі</p>	<p>Учень/учениця:</p> <p><i>має уявлення</i> про чисельність населення Землі, найбільші країни світу та їх столиці;</p> <p><i>знає</i> назви океанів і материків,</p>		<p>Вправи для розвитку пам'яті та уваги. Тренінгові вправи «Метод піктограм та невербальних асоціацій»</p>	<p>Природа+ мнемотехніка</p>

5.	Населення Землі	<p>найхарактерніші особливості їх природи;</p> <p><i>розуміє</i> причини різноманітності природи материків та океанів в наслідок нерівномірного нагрівання кулястої поверхні Землі сонячними променями;</p> <p><i>пояснює</i> наслідки діяльності людей та екологічний стан навколишнього середовища;</p> <p><i>встановлює</i> взаємозв'язки між географічним розташуванням океанів та материків та їх природними умовами;</p> <p><i>характеризує</i> основні шляхи збереження й охорони природи на планеті;</p> <p>показує на фізичній карті світу океани та материки</p> <p><i>застосовує</i> географічні карти світу, півкуль і материків для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.</p>	<p>Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Населення Землі», збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно</p>	<p>Задачі на знаходження середнього арифметичного та на спільну роботу</p>	<p>Природа +матем.</p>
----	-----------------	--	---	--	----------------------------

6.	Збережемо природу Землі разом	<p><i>має уявлення</i> про різноманітність природи України, будову річки;</p> <p><i>знає</i> розташування України, назви водойм, ґрунтів і природних зон, правила збереження і захисту природи в рідному краї;</p> <p><i>розуміє</i> закономірне розташування ґрунтів, рослинного й тваринного світу в кожній природній зоні України;</p>	Розвивати усне та писемне мовлення, вчити послідовно і чітко викладати свої думки, пробуджувати в учнів бажання дізнаватися нове, вчити аналізувати, робити висновки, працювати колективно	Асоціативний куш, написання твору з обґрунтуванням власної думки на основі асоціативних кушів на тему «Чому необхідно берегти природу»	Природа+ мова
7.	Водойми України	<p>значення корисних копалин, водойм, ґрунтів і лісів для природи і господарської діяльності людини;</p> <p>причини виникнення теплових поясів і природних зон на Землі в наслідок нерівномірного нагрівання Землі сонячними променями;</p>	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колек-	Редагуємо самі. Вправляння у редагуванні тексту на тему «Біля озера»	Природа+ мова
8.	Природні зони України	<p><i>показує</i> на карті рівнини і гори, водойми, називає рослини і тварини, які переважають у різних природних зонах України;</p>	тивно та самостійно	Формування орфографічних навичок «Написання переказу» «Пригоди»	Природа+ мова
9.	Населення України	<p>стисло характеризує природні зони за планом; визначає екологічні проблеми України та називає шляхи їх подолання;</p> <p>встановлює взаємозв'язки між географічним розташуванням природних зон та діяльністю людей;</p> <p><i>застосовує</i> географічну карту України й</p>	Удосконалювати обчислювальні навички та усне мовлення під час узагальнення ЗУН з теми «Населення України», збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно	Задачі на знаходження середнього арифметичного. Задачі на рух.	Природа +матем.

10.	Охорона природи в Україні.	свого краю для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій.	Розвивати усне та писемне мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, формування уміння мислити критично, розвивати навички працювати колективно та самостійно	Написання твору на тему «Моє село» за опорними словами	Природа+ мова
11.	Охорона природи в рідному краї.		Розширити й поглибити уявлення учнів про охорону природи в рідному краї. Удосконалювати обчислювальні навички, вміння розв'язувати задачі на рух, на обчислення площі.	Задачі на спільну роботу. Задачі на рух і на обчислення площі.	Природа +матем.

Послухайте казку

Якось восени захопив лисицю у полі дощ. Вимокла, як хлющ. Похнюпила вона свою голову та й чалапає по калюжах. Коли глянє - кущик стоїть. Лисиця до нього. Прибігає, аж там їжак сидить. Також від дощу сховався.

- Посунься! - буркнула лисиця і штовхнула їжака в бік. Штовхнула - та аж завищала від болю.
- Ой, лихо! До тебе і доторкнутися не можна. Чом ти не поголиш оцю гидку щетину?
- Спасибі за раду, але вона не для мене, - мовив їжак.
- Та ти подумай, - сказала далі лисиця.
- Що в тих голках гарного? Тільки сусідів відганяють. Поголи їх, бо всі друзі тебе одцураються і ...
- Мої голки не для друзів, - перебив їжак, - вони для ворогів.

(В. Росін)

Найледачіший у світі кіт

Лежав на столі кіт. Дівчинка поставила перед ним дві тарілки - одну зі сметаною, другу - з молоком.

Кіт подумав: це дівчинка принесла мені частування. Але що краще: сметана чи молоко? Кіт збирався подумати, що краще, але не міг думати - такий він був ледачий.

Коли це у відчинене вікно залетів горобець. Залетів, сів на стіл і клює там якісь крихти. Тепер перед Котом було вже три смачні речі: сметана, молоко і горобець. Та хіба легко зважитися, що з цих трьох речей найсмачніше? Кіт збирався подумати, що ж найсмачніше, але думати було важко. Він заплющив очі и заснув.

Це був найледачіший у світі Кіт.

Склянка води

Юрків дідусь занедужав. Дідусеві вісімдесят п'ять років.

Він знає чимало цікавих казок та дивних бувальщин, які любить слухати Юрко.

А зараз дідусь лежить і важко дихає. Мама наказала:

- Сиди, Юрку, біля дідуся, доглядай за ним. Попросить води - подай свіжої, попросить відчинити вікно - відчини.

Юрко сидів біля постелі хворого дідуся, читав книжку. За півдня дідусь разів зо три попросив води.

Набридло хлопцеві сидіти. Поклав книжку на стіл, тихо вийшов з хати й побіг до хлопців грати у футбол.

Кілька годин гуляв Юрко на стадіоні, вже й сонце до заходу схилилось.

Та неспокійно було в нього на душі. Щось немов гнітило його. Покинув Юрко гру, побіг додому.

Ледь відчинив двері, підійшов до ліжка - й упав на коліна. Дідусь лежав мертвий. А в склянці не було й краплини води.

Потім усе життя Юрка мучили докори сумління. Він думав: дідусь, мабуть, помер тому, що не було води. Йому хотілося пити, а в склянці - ні краплини. А він у м'яч грав із хлопцями.

- Роби не те, що хочеться, а те, що треба, - навчав Юрко свого сина.

Пихата жаба

Василь Сухомлинський

Сподобалося жабі, як журавель співає. Сидить вона в болоті, слухає журавлиний спів і думає: “Навчуся і я співати по-журавлиному. Буду не така, як усі жаби. Хай дивується увесь жаб'ячий рід”.

Довго вчилася вона співати по-журавлиному і таки навчилася. Розмовляють із нею по-жаб'ячому, а вона мов не розуміє — відповідає по-журавлиному. Розгнівалися жаби й дорікають своїй подружці:

— Ти ж така жаба, як і ми, чого ж ти не хочеш розмовляти по-жаб'ячому?

Жаба задерла голову й каже:

— А може, у мене виростуть крила, і я полечу, як журавель!..

Квітка сонця

Василь Сухомлинський

На високому стеблі – велика квітка з золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником. Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки. Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник жде сходу сонця. Ось уже сонце викотилося з-за обрію. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться, дивиться на червоне вогняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє. Вітає його:

– Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе!

Сонце піднімається усе вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обрій, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню. Зайшло сонце.

Повертає соняшник голівку туди, де завтра зійде сонечко. Спить золота квітка й сниться їй ранкова зоря.